

ПРИМЕДБЕ, ПРЕДЛОЗИ И СУГЕСТИЈЕ НА
НАЦРТ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ПРИРОДЕ

Орган/организација/заинтересовано лице:
Друштво за заштиту животне средине „Стара планина“ - Пирот
Седиште и адреса: ул. Миџорска 31, 18300 Пирот
Име и презиме лица које доставља предлоге:
Драган Ташков, председник
Контакт телефон: 0600193967
Е-пошта: drustvostaraplanina@gmail.com

Датум: 04.04.2021.г.

1. Начелне примедбе на текст Нацрта закона о изменама и допунама Закона о заштити природе

Нацрт измена и допуна Закона о заштити природе није припремљен на основу сагледавања свих сегмената Закона, већ је фокусиран на еколошку мрежу и проблеме настале успостављањем малих хидроелектара (МХЕ), што је и истакнуто. Измене и допуне Закона везане за еколошку мрежу логичан су след Уредбе о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/2010), међутим предлог измена и допуна Закона које се односе на проблеме МХЕ није у складу са позитивном праксом из неколико разлога: Законом се не решавају проблеми, већ уређује област; МХЕ нису област већ хидротехнички инфраструктурни објекти којима се бави Закон о водама и подзаконска акта; Једнострано посматрање МХЕ без измена Закона у чијој су надлежности, је само умиривање сопствене „савести“ и смиривање узбуркане јавности.

Предлогом да се при подношењу захтева за издавање акта о условима заштите природе достави и изјава о могућим утицајима спровођења плана/пројекта, представља nonsense јер се преклапа са проценом утицаја и показује слабе капацитете службе која издаје акт.

Предлог да се пре издавање акта о условима заштите природе који се односе на заштићена природна добра/подручја прибавља мишљење од надлежног министарства, односно надлежног органа аутономне покрајине, такође нема смисла јер је организација за заштиту природе стручна служба тих органа.

Предлог да се формира Савет корисника заштићеног подручја је формалног карактера и у многоме личи на слично тело у Закону о националним парковима. За више од пет година како је донешен овај Закон у националним парковима Савет није имао никакву улогу. Пракса да се формирају тела која служе само као декорација је показатељ неспремности да се ураде суштинске реформе које би морале да децентрализују политике заштите животне средине и уведу начело субсидијарности тј. да одлучивање о заштити природе буде поверено онима којима је та природа окружење а не јавном предузећу „Србијашуме“ чијој дирекцији у Београду је основни циљ економски ефекат шумарства а не заштита природе. Не прихватање реалности кад тад дође на наплату али пре тога увек доноси ненадокнадиву штету.

2. Примедбе на текст Нацрта закона о о изменама и допунама Закона о заштити природе (наводе се примедбе на конкретан члан, став.)

Члан 5, тачка 8 – начело предострожности, овако дефинисано оставља могућност произвољности у процени.

Члан 9, став 3, тачка 4 - изјава о могућим утицајима спровођења плана/пројекта, представља механизам ослобађања одговорности стручних служби које доносе акт о условима заштите природе. Став 5 и став 6 – прибављање мишљења ... пре издавања акта о условима заштите природе, представља продужавање процедуре и пребацивање одговорности стручне службе на себи надређени орган.

Члан 10д – о примени института јавног интереса треба допунити тако да се односи само на планове и пројекте који представљају капиталне инвестиције или чији је покретач државна институција.

Члан 35а – о забрани изградње МХЕ, није децидно дефинисан, већ је одговорност пренета кроз институцију јавног интереса.

Члан 36 – о трајању рада постојећих МХЕ у заштићеним природним подручјима до истека дозволе, нема правно утемељење у позитивној пракси.

Члан 42, став 7 – о примени граница режима заштите на основу завршене ревизије, није у складу са Законом јер је покретање заштите тек од тренутка достављања предлога студије заштите органу који доноси одлуку о заштити, а до тада је важећа постојећа заштита, односно проглашени режими заштите.

Члан 54, последњи став – о јавном увиду и јавној расправи, треба допунити „ЈАВНИ УВИД И ЈАВНУ РАСПРАВУ ОРГАНИЗУЈЕ И СПРОВОДИ УПРАВЉАЧ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА И ТРАЈЕ 30 ДАНА“ од дана објављивања обавештења јавности.

Члан 65 – о праву на накнаду штете, није добро дефинисан по дивље врсте јер су надокнаде предвиђење само за штете од строго заштићених врста. Категорија заштићених дивљих врста обухвата: рањиве, ендемичне, реликтне, индикаторске, кључне и кишобран, и међународно значајне врсте, чиме се све оне препуштају могућности угрожавања, уништавања па и истребљења, а управо из те категорије се врши иновирање списка строго заштићених врста.

Члан 68 – о Савету корисника заштићеног подручја, није дефинисан у интересу локалне заједнице коју потпуно искључује из управљања. Представник општине је представник локалне самоуправе, а не локалне заједнице. Потребна је комплетна измена члана.

Члан 119 – о инспекцијском надзору, није дефинисан у интересу природе и животне средине, јер поверавање „Јединици локалне самоуправе поверава се вршење инспекцијског надзора над применом одредаба овог закона на заштићеним подручјима која проглашава надлежни орган јединице локалне самоуправе, КАО И ИНСПЕКЦИЈСКИ НАДЗОР НАД СПРОВОЂЕЊЕМ УСЛОВА И МЕРА ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ ВАН ЗАШТИЋЕНИХ ПОДРУЧЈА НА ТЕРИТОРИЈИ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ“ у ситуацију када један републички инспектор покрива територију и по неколико Управних округа а у локалној самоуправи често постоји неколико референта задужених за животну средину, мишљења сам да би израз мултисекторска сарадња имао смисла ако се омогући пребацивање одговорности инспекцијског надзора СВИХ ЗАШТИЋЕНИХ ПОДРУЧЈА НА ТЕРИТОРИЈИ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ И на локалну самоуправу и даље ЈАЧАЊЕ те службе. Логично би било да се утицај инспектора локалне самоуправе задужених за животну средину јача у односу на природне услове на терену и бр. Заштићених подручја у окружењу.

Предлог измена и допуна Закона о заштити природе

- **Чл. 4 Значење израза** – као посебна тачка (у складу са тачком 37):

Локална заједница у заштићеном природном добру се исказује као обавезни члан Савета природног добра и има право предлагања активности и радова који нису обухваћене Планом управљања или Програмом рада, уколико оне нису у супротности са легислативом а представљају витални интерес за њихов опстанак.

Савет природног добра (парка природе, ...) представља стално тело које чине Управљач, представници локалних заједница и организације за заштиту природе чији је заједнички интерес да се ускладе привредне активности коришћења са заштитом на подручју заштићеног природног добра.

- **Чл. 6 Субјекти заштите** – допуна након тачке 4 као следећа посебна тачка:

Локална заједница.

- **Чл. 7 Мере заштите природе** – допуна тачке 12:

Укључивањем локалних заједница у управљање, праћење стања, заштиту и унапређење природе.

- **Чл. 42 Студија заштите** – допуна након става 6:

Пре достављања студије заштите надлежном органу, Завод је дужан да обезбеди сагласност више од половине заступљених локалних заједница у предложеним границама будућег природног добра.

- **Чл. 43 Учешће јавности** – допуна става 3 након прве реченице:

Обавештење из става 1. овог члана треба доставити свакој локалној заједници у предложеним граница будућег природног добра, писмено или електронским путем.

- **Чл. 45 Објављивање акта о проглашењу** – допуна након тачке 4 као следећа посебна тачка:

Локалним заједницама свакој понаособ управљач заштићеног добра доставља акт о проглашењу.

- **Чл. 46 Акт о престанку заштите** – допуна након става 4:

Локалне заједнице, свакој понаособ, управљач заштићеног добра доставља акт о престанку заштите.

- **Чл. 52 План управљања заштићеним подручјем** – допуна:

Почетна реченица: Управљач је дужан да за израду Плана управљања ангажује лиценцирану агенцију са искуством у пословима анализе и планирања заштите природе и територијалног развоја.

Допуна става 5 након прве реченице: Управљач је дужан да укључи представнике локалних заједница при анализи спровођења Плана и годишњих програма и његових резултата, односно при ревизији.

- **Чл. 53 Садржај плана управљања** – након тачке 2 као следећа посебна тачка:

Приказ локалних заједница и њихових традиционалних привредних делатности, које су препознате као особености природног добра (пр. гајење специфичних културних биљака, узгој аутохтоних раса животиња, производња производа од локалног ресурса – глине, камена, плетење прућа, ...).

- **Чл. 54 Спровођење плана управљања** – допуне:

Допуна става 2 након прве реченице: Управљач треба при достављању Плана управљања министарству на сагласност, да достави и изјаву Савета природног добра да је План у интересу локалних заједница.

Допуна става 3 након прве реченице: Управљач треба при достављању Плана надлежном органу аутономне покрајине, односно надлежном органу локалне самоуправе треба да достави изјаву Савета природног добра да је План у интересу локалних заједница

Допуна става 7 након прве реченице: Истовремено са обавештавањем јавности, управљач је дужан да обавести локалне заједнице сваку понаособ.

- **Чл. 68 Обавеза управљача** – након тачке 3 као следећа посебна тачка:

Управљач је дужан да учествује у раду Савета природног добра у којем ће бити заступљене локалне заједнице. Савет се формира тако да се именују представник управљача, представник организације за заштиту природе и најмање два представника локалних заједница са територије локалне самоуправе на подручју под заштитом. Остали чланови Савета су: 1) по један представник локалне самоуправе заштићеног подручја, који се поименично делегира 2) један члан представник ловства кога именује ловачка комора Србије, из чланства регионалног одбора коморе коме територијално припада заштићено подручје; 3) један члан из риболовачких организација кога именује надлежна риболовачка организација; 4) један члан представник пољопривредника са заштићеног подручја; 5) један члан представник туристичких организација са заштићеног подручја; 6) један члан представник локалних невладиних организација са заштићеног подручја.

- **Чл. 116 Учешће јавности у одлучивању** – допуна након става 1 као посебна реченица:

Локална заједница има обавезу учешћа у одлучивању. Обавеза се регулише актом локалне самоуправе којим се уређује избор представника за члана Савета као и правилник о раду Савета.

- **Чл. 120 Права и дужности инспектора** – допуна након тачке 17 као следећа посебна тачка:

Да ли је установљен Савет природног добра и да ли су локалне заједнице заступљене у складу са актом локалне самоуправе којим се уређује избор представника за члана Савета.

- **Чл. 121 Овлашћења инспектора** – допуна након тачке 17 као следећа посебна тачка:

Нареди локалним самоуправама да формирају Савет природног добра, односно одреде своје представнике и начин избора представника локалних заједница.

*

Извршити допуну казних одредаба у члану 126 и 127 консеквентно предложеним допунама о учешћу локалне заједнице.

3. Образложење достављеног предлога

У образложењу Закона који се предлаже кажете «Морамо бити свесни чињенице да заштита природе, може да се оствари само уз међуресорску, мулти и интердисциплинарни сарадњу у овој области. Уколико се не обезбеди уградња критеријума заштите биодиверзитета у секторске поликтике развоја, као што су пољопривреда, шумарство, водопривреда и др. нећемо моћи ефикасно да остваримо заштиту животне средине, јер је заштита и одрживо коришћење биодиверзитета, уствари најважнија карика за остваривање тог циља»

Како ће се остварити међуресорска, мулти и интердисциплинарна сарадња ако формирамо Савет природног добра који има само саветодавну улогу? Можда тако што ће Савет природног добра саветовати да Управљач (а то је ЈП Србијашуме у највећем броју случајева) промовише или развија међуресорску, мулти и интердисциплинарни сарадњу у овој области. Пракса је показала да Управљач користи свој положај да би у заштићеним природним добрима извлачио економску корист на уштрб заштите. Ми спровели анализу планова сече ШГ Пирот и дошли до података да је однос сече у заштићеном природном добру Парк природе Стара планина и сече ван заштићеног добра 40:60, дакле готово истоветно. Притом у последњих 20г према званичним подацима ШГ Пирот, више је огревног дрвета нелегално посечено на територији под заштитом него ван те територије.

У извештајима годишњег остваривања програма заштите парка Стара планина нема података о количини посечених стабала, нема података о одстреленим врстама и ако је на територији парка ловиште, нема плантажирања појединих угрожених врста биља ни посебних програма за заштиту. Управљање посетиоцима скоро никакво јер ту активност спроводе – Туристичке организације, удружења и други по моделу једнодневних излета или пасајних обилазака. Нема бројчаних података о посетиоцима па се не може говорити о утицају посетилаца на простор парка природе. Не постоји визионарско планирање засновано на традиционалној пољопривреди (номадско сточарство – овчарство и говедарство као и узгој других врста, преваходно аутохтоних раса). Узгој пољопривредних култура на традиционалан начин или моделом органске производње треба да има потпору у пољопривредној, стручној и ветеринарској служби.

Управљање отпадом изузев инфо табли о забрани бацања често већином није реализовано, а понекад ни плаћено комуналној служби. Управљање отпадом потпуно пребачено на трошак парка природе иако део чини отпад који се ствара шумарским активностима. Не постоји регистар културно-историјских вредности по времену настајања, привредним активностима, величини значаја на изворност и традицију у оквиру парка природе. Чак и у примарној делатности управљача имамо

пуно проблема па су тако стручна лица која смо ангажовали са потребе наших анализа Управе приметила и следеће: Највећи проблем обнављања шума после сеча је ШУМСКИ РЕД. Програм који предвиђа многе мере успостављања оптималног стања слабо се или никако не спроводи. Оштећења, превршена, изваљена стабла уопште се не уклањају из шуме као и оштећена стабла приликом вуче трупаца и обловине по земљи у приданку – вратни корен. Приликом вуче сортимената по земљи оштећује се матични супстрат земљишта као и приземна шумска вегетација. Проблем шумског реда (читај нереди) још је драстичнији у аутохтоним састојинама четинара и шумским културама. Заостала несложена грањевина, овршци, изваљена стабла, неокороани пањеви после сече и некорање – љуштање четинарских сортимената – трупаца основни су услов појаве поткрњака који врло брзо потприма обележје каламитетних појава, што доводи до потпуног нестанка аутохтоних врста четинара у заштићеном подручју.

На крају, ваља рећи да је Уредба о утврђивању Просторног плана подручја Парка природе и туристичке регије Старе планине (2008) најважнији документ и основ за планове али нема никакве анализе њене реализације и утицаја на природу макар и на афирмисаним дестинацијама као што је Бабин Зуб на пр. Утицај масовног туризма може нанети штете природи као и МХЕ! Ако управљач за 12г., није урадио ни једну анализу ефеката Просторног плана подручја Парка природе и туристичке регије Старе планине поставља се питање чему таква Управа служи.

Због свега наведеног морамо прихватити чињеницу да је постојећи модел Управе застарео и неодговарајући. Друштво Стара планина се годинама уназад залаже за увођење модела управе парковима природе по Француском моделу. Свесни смо да је велика разлика у територијалној и правној организацији Србије и Француске велика и да се овај модел не може пресликати у нашим условима али смо свесни и да је за напредак у области заштите природе важно да се поштује мишљење локалне заједнице и њено учешће у припреми, процесу доношења и реализације планова и годишњих програма управљања. Само саветодавна улога Света какву имамо у вашем предлогу то неће обезбедити. Савет као мултидисциплинарни орган мора имати улогу мониторинга и мора у сарадњи са техничким службама и стручним телима имати и моћ да иницира и намеће реализацију програма одрживог развоја који ће помоћи опстанак људи у селима на територији паркова. МХЕ су биле концепт довођења инвеститора са стране од којих локална заједница није имала користи већ штете. Да се то не би поновило морамо локалној заједници дати и овлашћења и дозволити јој да реализује пројекте који су њој важни а који не нарушавају животну средину. И ако локална заједница није дефинисана Законом о локалној самоуправи („Службени гласник РС“, број 129/2007, ... 47/2018), већ се препознаје као локално становништво, она би морала да се у случају заштићеног природног добра препознаје као заједнички интерес Управљача и органа локалне самоуправе, и као особеност (в. чл. 88b) добије посебно право учешћа у управљању заштићеним природним добром, односно чланство у Савету корисника природног добра.

Бројни проблеми који су у новије време присутни у заштићеним природним добрима су највећим делом резултат положаја локалне заједнице у постојеће легислативе о заштити природе.

Неопходно је зато да се прихвате све измене закона које смо предложили.